

Ajánlás

2010. november 19-én került sor Kolozsváron (a Babeş-Bolyai Tudományegyetem Bölcsészettudományi Karának Popovici termében) *A 20. század (biografikus) történetei* [*Naraţiuni (biografice) din secolul 20 / (Biographical) Narratives of 20th Century*] című háromnyelvű konferenciára. A konferencia felhívásában megfogalmazottak értelmében az előadások a 20. század reprezentatív történéseire, a reprezentatív események narratív reprezentációira, a narratívumok/narratívák státusára, a narratív stratégiákra, a narratívumok használatának habitusaira, a narratívumokkal szembeni attitűdökre, a különböző beszédmódokra és médiumokra kívántak reflektálni. A konferencián elhangzott 14 előadás e két tematikus pillérre támaszkodott, (kisebb-nagyobb hangsúlyeltolódással) a 20. század eseményeinek, korszakainak, ideológiáinak, kutatásának árnyalt értelmezéseit kínálva, és/vagy a biográfia (szövegregisztereinek, kutatómódszertanának) jelenségköréhez szólva hozzá. A konferenciát megnyitó két előadás (Keszeg Vilmos, Narcisa Ştiucă) a történetek, a történetmondás kutatásának 20. századi történetét, paradigmaváltásait ill. alapvető módszertani kérdéseit tekintette át. Ezt követően négy tematikus szekcióban a 20. század (biografikus) történetei kerültek megvilágításra több perspektívából, több forrástípus felől közelítve.

A 20. század meghatározó eseményeihez kapcsolódó, azokkal egyidőben vagy utólagosan megfogalmazott történetekre két előadás reflektált: Nicoleta Muşat egy kárpátaljai férfi munkaszolgálatlal kapcsolatos emlékiratait és azok utóélete kapcsán, Vajda András pedig a második világháború személyes iratokban való narratív reprezentációit mentén.

Izgalmas témafelvetést és elemzést kínált Czégényi Dóra *Hiedelmek a narratio de vita sua kontextusában* című előadása, melyben hiedelem és (auto)biográfia összefonódását követte. A lokalitás felől közelített a biográfiákhoz Szöcs Levente előadása. Más- és másként, a lokalitás kérdése további előadásokban is központi szerephez jutott. Jakab Albert Zsolt előadása az egyéniről a közösségi emlékezési gyakorlatokra irányította a figyelmet (*Emlékállítási gyakorlat Kolozsváron a 20. században*). Elena Despina Naghi egy bukaresti városnegyed lakói által forgalmazott történetek alapján az egyéni és a közösségi történelem képződésének

határmezsgyéjén mozogva kereste a választ kérdéseire. Adelina Dogaru és Ilyefalvi Emese (*Egy fociturista rendhagyó esete a szocializmusban* című előadása) egyfelől a szocialista kor emberének tipikus történeteit, másfelől az individuális, rendhagyó eseteit villantotta fel, alapvetően különböző perspektívákból (a hatalom ill. az azt elszenvedő/kijátszó egyén szemszögéből).

Élettörténetek kutatása számára releváns vonzatok feltárásában több forrás is igénybe vehető. Nagy Réka kéziratos életművén keresztül keresi az utat egy szilágysági népi költőhöz. Szalma Anna-Mária és Blos-Jáni Melinda vizuális médiumokat faggat: a privát fényképek helyét keresi a 20. században és a biografikus beszédmódban, illetve egy családi filmgyűjtemény család-, társadalom- ill. technikatörténeti vonatkozásait rendszerezi. Végül, de nem utolsósorban Anna Kubisztal előadása jelentősen tágította a keretet időben (a 21. század felé) és térben (Portugália felé). Előadásának tanúsága szerint a statisztikai jellegű információk mellett a biografikus megközelítés továbbra is és ismételten járható út marad a társadalomtudományos diskurzusban.

Az elsődleges szinten (a konferencia meghatározott tematikáján) túl az előadások, a tanulmányok további kapcsolódási pontok egész sorát mutatják. Ez az aktualitás hangsúlyozásán túl egyszerre helyezi a kérdést meglehetősen tág keretek közé, és hozza mégis egy térfélre, ahol valóban minden tanulmány, előadás a 20. századról és annak biografikus történeteiről szól. A „hosszú” 20. század eseményei, lételményei nem csak a biografikus beszédmódot, hanem az erre kíváncsi társadalomtudományos diskurzust is folyamatos mozgásban tartják.

A konferencia előzményét képezik azok a kutatások, amelyek a kolozsvári Babeş-Bolyai Tudományegyetem Magyar Néprajz és Antropológia Tanszék és a Kriza János Néprajzi Társaság szervezésében folytak az elmúlt évtizedekben. A kutatások az életpályák kollektív, objektív kereteit és individuális stratégiáit, valamint fordulópontjait azonosították. 1993–1994 között *A másik osztály. Az arisztokrácia emléke a mai falu tudatában* címmel mezőszéki, aranyosszéki és marosszéki településeken zajlott gyűjtés. Egy évtized során (2001–2011) a protestáns lelkészek, a népi specialisták, a néptanítók, a mérnökök életpályájának és élettörténetének kutatására került sor. A kutatások eredményei máris több kötetben láttak napvilágot (Nagy Ödön, Hermán János, Nyitrai Mózes: *Palástban. Lelkészek szórványban*. Kiadásra előkészítette Keszeg Vilmos és

Becze Márta. Mentor, Marosvásárhely, 2001; Keszeg Vilmos szerk.: *Specialisták. Életpályák és élettörténetek* I–II. Scientia, Kolozsvár, 2006; Ozsváth Imola szerk.: *Néptanítók. Életpályák és életörténetek*. Scientia, Kolozsvár). A témában több egyetemi szakdolgozat és doktori disszertáció finalizálódott (Ozsváth Imola: *Udvarhelyszéki pedagógusok a 20. században. Életpályák és élettörténetek*, 2009; Szócs Levente: *20. századi gyergyói népi önéletrajzok. A népi önéletírás funkciói*, 2010, Szalma Anna-Mária: *A fénykép a mindennapi életben. Vizuális antropológiai közelítések privát fényképkorpuszokhoz*, 2011). A 2006-ban Kolozsvárt zajlott nemzetközi konferencia előadásai kötetben hozzáférhetőek (Jakab Albert Zsolt–Keszeg Anna–Keszeg Vilmos szerk.: *Emberek, életpályák, élettörténetek*. Kolozsvár, BBTE Magyar Néprajz és Antropológia Tanszék–KJNT, 2007). A Hungarológiai Tudományok Doktori Iskola hallgatói 2008-ban forrásközlő sorozatot kezdeményeztek a mindennapi élet személyes dokumentumainak közlésére és értelmezésére. (Megjelent kötetek: András Erzsike: *Kedvemre való, hogy meséljek*. Sajtó alá rendezte Ambrus Judit, Mentor, Marosvásárhely, 2008; Berekméri István Andrásé: *Minden poklokon keresztül*. Sajtó alá rendezte Vajda András. Mentor, Marosvásárhely, 2008; Bálint Dezső–Kovács Piroska–Balázs Dénes: *Lámpások voltunk...* Sajtó alá rendezte Ozsváth Imola. Mentor, Marosvásárhely, 2009; *A beteg ember. Betegségek, betegek és gyógyítók*. Sajtó alá rendezte Czégényi Dóra és Keszeg Vilmos. Mentor, 2010; Kiss Dániel: *Minden gyümölcse életemnek...* Sajtó alá rendezte Bajkó Árpád. Mentor, Marosvásárhely, 2010.) A narratív viselkedésről Keszeg Vilmos 2011-ben tett közzé egyetemi jegyzetet (Keszeg Vilmos: *A történetmondás antropológiája*. BBTE–KJNT, Kolozsvár, 2011).

A szerkesztők